

Røyne Kyllingstad:

Det norske landskapet

Om landskap og landskapsforståelse i kulturhistorisk perspektiv.

Boka handler primært om hvordan landets store mangfold av kulturlandskaper har oppstått og utviklet seg, og om hvilke krefter som styrer utviklingen. Dessuten gir den både direkte og indirekte en forklaring på hvorfor ordet ”kulturlandskap” er oppstått. For kulturlandskapet er plutselig – i historisk sammenheng er hundre år ’plutselig’! – blitt en ’vare’, et produkt som kan selges til turister og byfolk. Og en vare må ha et navn...

Bonden produserer dette landskapet, tror vi. Men så enkelt er det ikke. Det er enorme krefter *utenom* landbruket som styrer utviklingen. Og som i tillegg definerer hva som er ’verdifullt’, ’vakkert’ og dermed ’bevaringsverdig’.

Forfatteren, etnologen Arne Lie Christensen, makter selvsagt ikke å gi svar på alle spørsmål som kan stilles i denne sammenheng. Men jeg har aldri lest noen som, etter min mening, belyser temaet kulturlandskap så grundig og så faglig solid som det Christensen her gjør. Samtidig er boka hans rett og slett morsom lesning.

Den er delt i 4 deler. Først får vi en historisk gjennomgang av fire konkrete steder i Norge, fordelt på Valdres, Nordmøre, Senja og Finnskogen. Annen del handler om ”Det førindustrielle jordbruket”, ikke minst om de mange typer kombinasjonsbruk som formet landet. Så kommer ”Landskap og landskapssyn”. Her tar forfatteren blant annet tar opp konflikten mellom vår tids krav til et effektivt landbruk og drømmen om det gamle landskapet. Siste delen handler om ”Å lese et landskap”. Jo mer kunnskap du har, jo mer informasjon kan du lese ut av det. Om så er av noe så enkelt som en stubbe i et hogstfelt.

Spennet i boka tør jeg antyde ved å sitere noen tilfeldig valgte setninger, alle fra del 4:

– ”Den økende distansen mellom det store flertallet av befolkningen og bøndene får også konsekvenser for hvordan bøndenes landskap forvaltes. Både jordbruks- og miljøpolitikken drives utenfra, fra departementale kontorer, og på lang avstand fra den stadig minkende bondebefolkningen.”

– ”*Kombinasjonsbruket* er en nøkkel til å forstå den bosettings- og landskaphistorien.”

– ”Skogsnæringen har altså vært lydhør for kritikk ... [Men] er det mulig å bruke moderne teknologi til å fjerne uheldige konsekvenser av moderne teknologi?”

”Alt etter hvor de bodde, hva de arbeidet med og hvilke varer de førte til byen, kunne de kalles ’havstriler’, ’surmelksstriler’, ’søtmelksstriler’ eller ’byggningsstriler’.”

Boka kom allerede i 2002, men er fortsatt til kjøps. Jeg tror både bønder og landbruksbyråkrater vil ha både glede og nytte av å lese den. Og de som allerede har den, ja, de kan godt lese den en gang til! Den tåler gjensyn.

Arne Lie Christensen, ”Det norske landskapet”, Pax 2002, 18x25 cm, 350 sider, rikt illustrert. ISBN 82-530-2298-0. Pris kr. 338,-